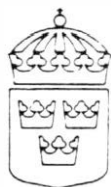

Motion till riksdagen

1989/90:N348

av Kjell Ericsson m.fl. (c)

Dagligvaruhandelns utveckling

Mot.
1989/90
N348 – 358

Tillgång till kommersiell service är för många en nödvändighet för att de skall kunna bo kvar i sin bygd. Närhet till service sparar också både tid och pengar. Därför är det i ett välfärdssamhälle väsentligt att slå vakt om en väl utvecklad och decentraliserad kommersiell service.

Under de senaste decennierna har det dock skett en stor strukturförändring inom dagligvaruhandeln. I takt med att befolkningsunderlaget minskat i många bygder har också underlaget för butiken minskat. På många håll har detta lett till en utslagning av butiker. Detta kan man också lätt utläsa av tillgänglig statistik som visar, att omkring 1960 fanns det ca 30 000 dagligvarubutiker i vårt land. Därefter har en snabb utslagning skett. I mitten av 1960-talet försvann t ex ca 1 500 enheter varje år. Nu är antalet butiker ca 8 000. Olika undersökningar visar att även detta antal kommer att halveras fram till sekelskiftet om ingenting görs för att förbättra utvecklingen på området.

Stormarknader och servicebutiker har ökat kraftigt under de senaste decennierna medan övriga livsmedelsbutiker varit de stora förlorarna. Dagligvaruhandeln har under denna tid stagnerat, vilket innebär risk för att utveckling och förnyelse stannar av. Även under det sista året har det visat sig vara detaljhandeln som varit vinnare och dagligvaruhandeln de som förlorat.

Under det senaste decenniet har handelns struktur förändrats till en uppdelning i några större block, nämligen ICA, Konsum och Vivo-Favör m.fl. Denna blockbildning har verkat hämmande på nya etableringar samtidigt som den bidragit till rationaliseringen inom handeln.

För att rädda butiker med ett för litet kundunderlag i glesbygderna föreslog konsumentverket 1987 vissa förändringar av stödet till kommersiell service i glesbygd. Riksdagen beslutade också under 1988 att länsstyrelserna skulle kunna bevilja servicebidrag (driftsstöd) för att trygga glesbygdsbefolkningens serviceförsörjning. Detta ser vi som en riktig åtgärd.

Glesbygdstödet tillkom under 1970-talet bl.a. i syfte att rädda nedläggningshotade affärer. Detta stöd har varit föremål för vissa smärre förändringar vid olika tillfällen. Det har under 1980-talet även bedrivits vissa kampanjer t.ex. Bygden behöver butiken, som haft till syfte att väcka intresse och förståelse för att bevara och utveckla butikerna på framförallt landsbygd och i mindre tätorter. Kampanjen var ett positivt inslag i en offensiv regional satsning.

Fungerande kommersiell service handlar dock inte bara om landsbygden och mindre orter, utan alla sorts samhällen. Även i storstadsregioner finns "glesbygder" trots att människorna bor tätt. Många dagligvarubutiker i storstädernas ytterområden har också försvunnit under de senaste decennierna.

Det finns idag behov av förnyelse och utveckling inom dagligvaruhandel. Särskilt intressant är att pröva olika former av service och tjänster direkt i anslutning till butiken. Många handlare har också uttalat intresse av att överta en del av hemtjänstens uppgifter när det gäller inköp till sjuka och gamla.

Under de senaste åren har vi här i vårt land bedrivit kampanjen Hela Sverige skall leva. Tiotusentals människor har varit engagerade i kampanjen. Under augusti månad 1988 samlades företrädare för Sveriges landsbygd och småorter på Skansen i Stockholm, där budkavlar från olika delar av vårt land överlämnades till dåvarande industriministern med krav på åtgärder för landsbygdens utveckling. I många budkavlar krävdes åtgärder så att bygdebudbutikerna skulle kunna leva kvar. Lanthandeln har en mycket stor funktion att fylla, dels som en grundläggande servicefunktion, dels som en socialt sammanhållande länk i bygden.

Landsbygdskampanjen avslutades med en landsbygdsriksdag i Umeå under 1989. Vid denna riksdag framfördes många olika för landsbygden positiva förslag. Bl.a. framfördes kravet till Industridepartementet om att särskilt stöd skall införas till butiker i utsatta glesbygder så att de kan klara servicen av dagligvaror i kombination med att utföra tjänster som annars samhället ska utföra.

För att bredda underlaget för lanthandel vore det värdefullt om man med okonventionella lösningar kunde samla olika serviceverksamheter till lanthandeln. Här finns plats för både post, bank, tele, apotek, försäkringskassa, kommunal hemtjänst och även turistvärdsfunktion. Genom en sådan breddning kunde butiken få en tillräckligt stabil grund att stå på samtidigt som bygdens befolkning får en bra service.

Vid besvarande av en fråga i riksdagen under vintern 1989 förklarade industriminister Ivar Nordberg sig villig att pröva ovan angivna förslag i positiv anda.

När det gäller butiker i områden som inte är att anse som glesbygd har det under senare år kunnat förmärkas en ökande frekvens av nedlagda närbutiker. Detta är olyckligt eftersom närservice är viktigt även i tätorternas ytterområden. Här måste kommunerna genom sin fysiska planering och upprätthållande av varuförsörjningsplaner söka motverka denna negativa trend.

Bank i butik

Under 1960-talet och framåt i tiden har bankservice i dagligvarubutiker en viss utbredning på landsbygden. Det är främst föreningsbanker och sparbanker som på detta sätt tillhandahållit tjänster. P.g.a. olika faktorer, däribland bankinspektionens krav på kassaorganisation och på inbrotts- och ränskydd, har det skett en successiv indragning av denna verksamhet.

Sedan 1987 har man på några orter i landet bedrivit bank i butik på försök. Genom bankinspektionens skärpta bestämmelser har dock denna verksam-

het försvarats på ett högst påtagligt sätt. Denna skärpning har kommit till stånd utan någon utvärdering av verksamheten från bankinspektionens sida. Bankinspektionen har således endast pekat på befarade risker och inte faktiskt inträffade händelser. Däremot så har föreningen Landsbygdshandeln Främjande vid en undersökning funnit att det ej finns någonting som tyder på en ökad frekvens av oegentligheter i den bedrivna försöksverksamheten.

Med anledning av ovanstående anser vi att bankinspektionens bestämmelser är alltför långtgående. Bank i butik är en viktig service som skall bibehållas. Ett samarbete mellan banker och butiker bör få ske i den utsträckning det är kommersiellt motiverat. Regler från statens sida som hämmar verksamheten bör därför tas bort.

Betalningsvillkor

Vi vill i detta sammanhang dock peka på problemen för vissa småföretagare som driver rörelse, t.ex. kioskägare. Det är självfallet av stor vikt för ett sådant företag att de inte diskrimineras vad avser leveranser av varor. Vidare att dessa företagare får rimliga betalningsvillkor. 10 dagars betalningstid räcker inte. Normalt bör för mindre företag 30-dagarsregeln gälla för betalning av fakturor. Enhetliga regler för ev. dröjsmålsränta bör också utformas. För närvarande upplever ofta den enskilda företagaren med små administrativa resurser sig vara i underläge mot leverantörer och utsatt för krav och hot om represalier som inte står i rimlig proportion till en med någon eller några dagar försenad inbetalning samtidigt som beviljad kredittid är mycket kort. Enligt vår mening skulle därför 30-dagarsregeln och enhetliga regler för uttagande av dröjsmålsränta medverka till förbättrade villkor och därmed öka möjligheterna för småföretagarna inom detaljhandeln att bedriva sin rörelse.

Utöver vad som tidigare angivits ger den kommersiella servicen även ett icke föraktligt tillskott av arbetsplatser. Så även ur sysselsättningssynpunkt har dagligvaruhandeln en stor betydelse.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att tillsätta en utredning rörande dels positiva åtgärder för att främja dagligvaruhandeln, dels kompletterande uppgifter för handeln som ett led att förbättra människors allmänna service. Detta bör utredas.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts rörande den framtida inriktningen av statens åtgärder för att främja förnyelse och utveckling av dagligvaruhandel.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om enhetliga regler för dröjsmålsränta resp. regler för betalning av fakturerade varor,¹]

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bank i butik.

Stockholm den 24 januari 1990

Mot. 1989/90

N348

Kjell Ericsson (c)

Börje Hörnlund (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Göran Engström (c)

Ivar Franzén (c)

Jan Hyttring (c)

Kersti Johansson (c)

Roland Larsson (c)

Marianne Andersson (c)

Håkan Hansson (c)